

**D054 – «Түркітану»
білім беру бағдарламалары тобына
докторантураға түсушілерге арналған
емтихан бағдарламасы**

1. Жалпы ережелер.

1. Бағдарлама «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығына (бұдан әрі – үлгілік қағидалар) сәйкес жасалды.

2. Докторантураға түсу емтиханы эссе жазудан, докторантурада оқуға дайындығына тест тапсырудан (бұдан әрі – ОДТ), білім беру бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтиханнан және сұхбаттасудан тұрады.

Блогы	Балы
1. Эссе	10
2. Докторантурада оқуға дайындық тесті	30
3. Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтихан	40
4. Сұхбаттасу	20
Барлығы/ өту ұпайы	100/75

3. Түсу емтиханының ұзақтығы – 4 сағат, осы уақыт ішінде оқуға түсуші эссе жазады, докторантурада оқуға дайындық тестінен өтеді, электрондық емтихан билетіне жауап береді. Сұхбаттасу ЖОО қабылдау емтиханының алдында өткізіледі.

2. Түсу емтиханын өткізу тәртібі.

1. D054 – «Түркітану» білім беру бағдарламалары тобына докторантураға түсушілер мотивациялық эссе жазады. Эссе көлемі – 250-300 сөзден кем болмауы керек.

2. Электрондық емтихан билеті 3 сұрақтан тұрады.

Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтиханға дайындалуға арналған тақырыптар.

«Түркі халықтарының тарихы мен мәдениетін зерттеу теориясы мен әдістемесі» пәні

1 тақырып. Қазақстандағы түркітану.

Тақырыпша.

Қазақстандағы түркологиялық зерттеулердің негізгі бағыттары.

Қазақстан түркологиясындағы прототүрік және көне түркі жазба /руналық/ ескерткіштерінің зерттелу деңгейі.

Қазақстан түркітану ғылымын зерттеудегі тарихи-археологиялық принциптер.

2 тақырып. XX ғ. Ресей түркітану ғылымының дамуы.

Тақырыпша.

Түрлі ғалымдар ұсынған және әр түрлі принциптерге құрылған түркі тілдерінің классификациясы.

Лексикалық және статистикалық мәліметтер негізінде (А.В. Дыбо материалдары негізінде) екі сөздіктер жинағын зерттеу және генеалогиялық ежелгі түркі тілдерінің салыстырмалы хронологиясын анықтау.

3 тақырып. Түркі тілдерінің этимологиясы.

Тақырыпша.

Түркі тілдерінің этимологиясын зерттеген ғалымдардың еңбектері.

Түркі тілдеріндегі этимологияны анықтау принциптері.

Этимологиялық сөздіктер.

4 тақырып. Этнолингвистикалық аспектідегі лексика мен фразеология.

Тақырыпша.

Түркітанымдық зерттеулердегі этнолингвистика.

Түркі тілдерінің мәдени-коннотациялық лексикасындағы ішкі форма мәселесі.

5 тақырып. Түркі тілдері семьясы, олардың географиялық таралуы.

Тақырыпша.

Түркі тілдері фонологиясын зерттеудегі ареалдық лингвистика әдістері.

Шағын түркі этностарының тілі, оларды белгілеу мен зерттеу міндеттері.

Түркі тілдік топтары мен оларды бөлу критерийлері теориясы.

Түркі тілдерінің классификациясында қолданылған әдіснамалық ұстанымдар.

«Түркі тілдерінің тарихи-салыстырмалы грамматикасы» пәні

1 тақырып. Түркі тілдерінің қалыптасуы және дамуы.

Тақырыпша.

Түркі ататілін жалпы типологиялық қайта құру әдістерін дамыту мәселелері.

Түркі тілдерінің лексикалық қорын салыстырмалы талдау әдісі арқылы қалпына келтіру.

XX ғ. түркологиядағы Орал-Алтай және Алтай гипотезалары.

2 тақырып. Түркі тілдері классификациясының нұсқалары.

Тақырыпша.

А. Н. Самойлович, В. В. Богородицкий, С. Е. Малов классификациялары.

Шетел түркітанушылары классификациясы тәжірибесі (И. Бенцинг, К. Менгес).

Н. А. Баскаков классификациясының принциптері.

Түркі тілдері даму тарихын дәуірлеудегі негізгі принциптер.

Түркі тілдері классификациясында қолданылған методологиялық ұстанымдар.

3 тақырып. Түркі ататілінің лексикалық қоры.

Тақырыпша.

Салыстырмалы-тарихи тіл біліміндегі ататіл ұғымы және оны қайта қалпына келтіру мәселелері.

Ататіл және жалпы лексикалық қорды анықтауда жақын диалектілер тобының маңызы.

Жеке тілдер жүйесіндегі ішкі реконструкция.

Түркі жазба ескерткіштерінің тілдік ерекшеліктерін анықтау принциптері.

4 тақырып. Қазіргі түркі тілдерінің грамматикасы.

Тақырыпша.

Түркі тілдерінің фонетикалық жүйесі.

Түркі тілдері фонетикасын салыстырмалы-тарихи зерттеу принциптері.

Түркі тілдерінің лексикасын салыстырмалы-тарихи зерттеу принциптері.

Түркі тілдерінің морфологиясын салыстырмалы-тарихи зерттеу принциптері.

Түркі тілдері тобы және оның басқа тіл топтары арасындағы орны.

«Түркі тілдерінің функционалды синтаксисі мәселелері» пәні

5 тақырып. Түркі тілдерінің синтаксистік құрылымы.

Тақырыпша.

Агглютинативті тіл ретінде түркі тілдерінің жалпы типологиялық ерекшеліктері

Қазіргі түркі тілдеріндегі гомогенді түбірді анықтау принциптері.

Функционалды синтаксис және оның зерттеу нысаны.

Сөз тіркестерінің жіктелуі: заттық, атрибутивтік, сын есімді, етістікті тіркестер.

«Еуразия түркі халықтарының тілдері мен әдебиеті» пәні

6 тақырып. Түркі халықтарының әдеби байланыстары.

Тақырыпша.

Түркі халықтарының өзара әдеби байланыстарының зерттелуі.

XIX ғасыр мен XX ғасырдың 1-жартысындағы қазақ-еуропалық әдеби байланыстары.

Классикалық түркі әдебиетінің зерттелуі.

Қазіргі түркі әдебиетінің зерттелуі.

7 тақырып. Түркі әдебиетінің зерттелу тарихы.

Тақырыпша.

В. В. Радловтың «Түркі тайпалары халық әдебиетінің үлгілері» еңбегінің маңызы.

Еділ бойы, Орта Азия, Сібір түркі халықтарының әдебиеті.

Түркі әдебиетіндегі постмодернизм және ұлттық ерекшелік.

«Ортағасырлық түркі әдеби жәдігерлерін зерттеудің заманауи әдістері» пәні

1 тақырып. Ортағасырлық түркі жазба ескерткіштерінің зерттелуі.

Тақырыпша.

Тіл біліміндегі ғылыми парадигмалар: тарихи-салыстырмалы /компаративистика/, жүйелік-құрылымдық /структурализм/ және антропоэлекті парадигмалар.

Ортағасыр түркі жазба ескерткіштерін салыстырмалы-тарихи және жүйелік-құрылымдық парадигмада зерттеген ғалымдардың еңбектері.

XIII-XIV ғғ. жазылған грамматикалық трактаттарды салыстырмалы-тарихи парадигмада зерттеген ғалымдардың еңбектері, оларда қолданылған әдістер.

Ортағасырлық (XI-XIV ғғ.) түркі әдеби мұраларының тілін антропоэлекті парадигмада зерттеген ғалымдардың еңбектері, оларда қолданылған әдістер.

3. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Негізгі:

1. Қайдар Ә., Оразов М. Түркітануға кіріспе. – Алматы, 2004.
2. Түркі тілдері: Ұжымдық монография / «Ш.Шаяхметов атындағы тілдерді дамытудың республикалық үйлестіру-әдістемелік орталығы» РМҚК. – Астана, 2015.
3. Түймебаев Ж., Сағидолда Г. Қазақ және түрік тілдерінің салыстырмалы-сипаттамалы грамматикасы. – Астана, 2016.
4. Түймебаев Ж., Сағидолда Г., Ескеева М. Түркі тілдерінің салыстырмалы-тарихи грамматикасы. – Алматы: Қазығұрт, 2017.
5. Түймебаев Ж., Ескеева М. Түркітанудың тарихи-лингвистикалық негіздері. – Алматы: Қазығұрт, 2015.
6. Авакова Р.А., Бектемирова С.Б. Түркі филологиясына кіріспе. Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2016.

Қосымша:

1. Қайдар Ә. Қазақтар ана тілі әлемінде. Этнолингвистикалық сөздік. 1 том. – Алматы: Дайк-Пресс, 2009.
2. Аханов К.А. Грамматика теориясының негіздері: оқу құралы. – Алматы: Өлке баспасы, 2010.
3. Қортабаева Г.Қ. Түркі тілдерінің салыстырмалы грамматикасы: оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2016.
4. Сағындықұлы Б. Қазақ тілі лексикасы дамуының этимологиялық негіздері. – Алматы: Санат, 2004.
5. Сүйеркүл Б.М. Хорезмидің "Мұхаббатнамесіндегі" (XIV ғ.) лингвосомиотикалық кеңістік. Монография. – Алматы: Дайк-Пресс, 2011.